

Ræða flutt á Austurlandi 1954 1955

Bjarni Benediktsson – Stjórnsmál – Ræður – Austurland – 1954 - 1955

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360

Ræður

Askja 4-3, Örk 4

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

A káradmáli á Bresturlandi [semin. 1954]

Fullbragt.

1)

sem spænn fínt elskar
samræmt göttra
sína fundi á skóga-
væðri á löngum
seminðingum.

Í þessu márga eru stjórnmála-
tengd vit agra, þvættur og illhindi.
Ég veit, að svo er um márga
ybban, til heyrðar göttra, og
ég get fulltrúast ybban um, að
sama tilfæringunni gripur öðru,
sem verjum mestum tíma öðru
til ^{stjórnmála} þessara starfa, erit oft.

Við spyrjum sjálfa öðru í sjálfum
að því, hvort þessu tími, sem
erit far til ágreinings og deilna
er virkilega vel ^{notast} ~~þessu~~, hvort vit
hæfum um sig leysjum mega
áherslu á að finna þat, sem
samræmt: stat þess að fást
stötugt vit þat, sem sundran.
Eru sjálfum veldur einu þá tveir
deila, og manleg sjónarmit eru
mörg og ólík og þarfirnar, sem full-
messa þertan, öki ritur. Þat er því
eðlilegt, að eitthvítt leysjum og

1 a)

meðan - hvarnir þig væt: er
einmitt þessi, at augun einu
si alvitrur heldur þari þá best,
þegar allir megi láta skotum
sinum: ljós og almenningur
dæmi situr um, hvort hann þelji:
si ljúsi bestu og levet: í um
stjórnar stefnum: samræmi við
það.

Það þessu er dæmi sagt, at allt
það, sem um er deilt: stjórnmál-
~~um um skift: miklu mátt. þvert~~
við er þá áreint, at
meðast, sem mest er kallað um,
hefur litla og oft enga þýðingu
þessu allan almenning.

Við er þá,

2)

skiltin af menninga er a litlu og
hefa vana i venulega fjötriginu
legni sjálfa stjórnmála menningu.
Aft of mihi t ^{bestur at} ~~assess~~ fraturu
um leysu þessu, ^{at} persónulega mi:
og einhversvertu naggi.

Aftur á mihi er þessat um
þinu megin samnidi, sem men-
verta ~~þess~~ at hefa: leysu, ef vel
á at fara. Samnidi, sem vinta
vertu, hvar sem met stjórna
fer: þess og þess einnit

Þessum er þess t.d. til gægu
ata heita nest samlegum tilgangi
þjónu þess, þess stogast er á
þess ^{i einu höfuðblat: landsins} minn um samnidi, at stert:
þess þjónu þess er sama
atlis og stjórnmálaþess:
þess - Ameríku? ~~þessat~~
þess og m.a.s. þess vita
eins þess sjörla vit heita er
ítt met slíku ortaskaki.

þessu men minnast

3)

þess at vinnu, at kyni alda-
þritjungi var þat ein helsta á-
sóknin ogan fari þorlökkunni,
sem þá var ~~st~~therra, at hann
var grematur um, at hafa verið
at lesa uppi: stjórnmál: bók,
sem heit „Naturinn frá Sætar-
Ameríku“ E. t. v. á þat at sjna
vöxt i mannheimsalbins: sam-
væmi vit átra þróun heit á
landi, at mi sénu vit allir
holdi blæddi „Mennt frá Sætar-
Ameríku“.

Éf þvilika nafngifti eiga
at gefa i skyn, at vit Sjálfstæðis-
mennt sénu: atli obba ofbeldis-
mennt, þá þarf meira til at sanna
þá þjófstatu en uppnefnið eitt.
Sjálfstæðisflokkurinn hefur atit
verið stærst: flokkurinn heit á
landi og alt of haft um helning
allra atkvæða: höfundur stat lands-

5)

sem ríkisstjórnin á ekki öll sam-
 mála um - eru vissulega að draga
 alluragi fjöðorinnan frá því,
 sem meira máli skifti. Með
 þessu og því líkur er verið að hafa
 til deilur um þat, sem eðli at
 vera utan vit allan ágreining og
 er þat: hafa heilbriggt hagsæði
 manna.

Þessi saga at vinu, at
 sagit og usagit um einhverja
 hlut: og jafnvel nitit og rög-
 urinn sé einhverja hagsæði, sem
 geri áreynsla þattu stjórnmál-
 anna stjórnsýslu öllum fjöðorinnan
 er hvar öll manni vera. Ekki
 er niðrið gert in dómagild at
 menningu af þessu, er þannig
 hagsæði, þá ekki hef: þá hvar á,
 at því líkur at þessi verið þess,
 er vit hafa til gættur til hagsæði,
 þá at þess þannig at falla einhverja
 skipta þessu um.

2. manni verða þá at sjá,
 at þessi skilji at verið er at
 hitilökka þá sjálfa með því
 at þessa slíka vinnu á
 þessu þessu þá. Þat er þess
 þess at stjórnmálafræðingur
 annar haldur at markaður sé
 þessu slíka vinnu, sem þessi
 þessa hvar á þessu, öll manni þessi

6)

~~Þessi er þetta.~~

Ennig er mi skilja ort min
svo, at eg telji ^{sjálfan} mig sta minn
~~stærsta þættur~~ ^{filaga} undan skilda öllu
innviði: þessu því. Stöðugt er
at jata þat unnsifalaust, at
allir eru vit breiskir brætur.
En þeir þessu þessu vit þess
vöndunar vit og i hugunum þess
hvernig betur megi fara.

At öðrum stöðjar líkur vandi
og vit eigum svo mörg ^{mikilsent} þættir í-
lest, at vit meginum öðri líta
þat litla og einerskiptu skugga
í litth, sem ^{venulega þristingur hefur.} meistarja vörð. Þeir
ritar meginum vit gæra þat,
þar sem vit flest neyðustum
þvötu oft samnála sem heir
mikils-ventari máli, at einn
af vit gærum öðrum ritla gæin
þvöin utli þeirra og lítum öðri
leit: undan þvöinun vilja öðrum síja.

7)

Ég hef t.d. einn dæmi hitt einn
einasta manni, sem sé aðdráttur
hinn mikla rafmagnsvirkjansinn,
sem mi er verið að vinna að fyrir
svætti landsins. Þó gæra manni ein
þessum framboandi einnig að deila
dæmi og þessa þá mest um þat,
hvað hef verið mest á milli:

jöfnuð

slíkum vátagerðum fyrir 10-20 sta
30 árum. Aðrir átt er þat dæmi
þjóttirga laust, hvern er upplýsinga
þessara hugmynduð, en meiri þjóttir-
ingur hefur þó ^{hitt} þat framboand
þeirra þar vel sé beiddi mi. Þá
þá er stundum einn og meiri
afleingi þar, at rafmagnit er af-
veg í politískt og dæmi beiddit
meiri um svætti - sta beiddit þess.

þat er dæmi í meiri
áttlagningu

meiri, heldur þessum þar at einn
höld verkefni - og sérfræti-
þekkingin til greina um þat
hugmyndast er og þarhugningu
vátgerðum.

8)

Meir er nokkurt þunnast um, þess vegna
er at hefna verið farið um ítt-
vegum rafmagns lagnir Reykjavíkur.
Þar hefa lagnir og öðrar gæmskið.
mál komið upp. Aðferðin hefna
skit verið sú, að fyrst hefa hinni
innviðka verkfræðingur gætt aðl-
sinn sinn. Síðan hefa þrautvegis
erlendir sérfræðingur - sem óvíst
er, að ekki væri hitti neins
sérfræðingur, er valla oft öðru
er nær stöndum - þessu verið
færni til að láta uppi ástundum
sinn og þá fyrst, þessu slík
öflug hlutlaus athugasemdir hefna
farið fram, hefna verið ratið
í virkjanirna í þessu virkjanir
hefa ortið til innviðka legra
blessunar ekki atvinnu lagnir
öðru í Reykjavíkur, sem mi gætt.
sem gætt af þessu til ljósa,
litnum og mörkbænum innviðka,

U:ð Reykjavíkinga höfundar
 aldrei settu fyrir sjáan at
 skjala nafnaukt ástun:
 Arnassjula og Arnassinginga
 fjágrættur þvi at þá nafnaukt
 þvi at þeir gætu ekki virkiat,
 þessa sína af eigin vinnuþeki,
 heldur vortu at hita þess, at
 Reykjavíkinga gætu þess.

heldur á nýgg þvinnu alla í héra
 vit sunnan - vestan Faxa-Flóa,
 á Reykjavíkingsskaganum og ni:
 stjórtað vaxandi mæli um allt
 Suðurlands-linglandit. →

~~Þessi nafnaukt~~ og mændi
 þvinnuþeki heldur minni sem einn
 af trinnatarmönnum þjóðvinnu,
 ef og sezt: ykkur ekki, at og
 tel, at innviðum heft: vort
 ef sama at þess um mæli-
 þvinnu og heft: vort höft vit
 þvi mæli þvinnuþeki, sem ni
 sína at þvinnuþeki - gætu i
 Hestþvinnuþeki - gætu: raf-
 þvinnuþeki. Ekki sítt veigja þess,
 at íslenska sí þvinnuþeki i
 vortu vit mæli-þvinnuþeki um,
 hvata at þess mæli þvinnuþeki
 vortu til at þvinnuþeki ykkur,
 heft: at þvinnuþeki og
 þvinnuþeki-þvinnuþeki i þvinnuþeki

stjórninni verit sjálfrost et
hafa þeir þeir sömu vinnu brost
og hefur víkingar hafa vit loft
og þá hafa veigast svo vel sem
eig á þar list:

~~Þessu~~ þeir, ^{stjórnskipuleg}
^{úrslitarnir hafa}
^{sem}

um þessa efni hefur þú átt
skot um og ^{skilót mán þeir} ^{því þú þyrstir}
þat einn þú ^{at þrátt fyrir þessu mistöku}
vel þora og dóni mun standa á

atberna minnum og minna félaga
um þessu efni þessu máls,
þú sjálfrost var, at minna vit,
at nota þetta tækifæri til at
segja yðrum, ^{þessu} ^{hitt} ^{vit} ^{þessu}
at ^{þú} ^{heft}: ^{vit} ^{af} ^{þessu}, ^{þessu}
sem yðrum líka dóni skotum
svo þessu etá veru.

Þú málum mállum verdu
dóni vel vitit til hefta, þessu
mánu þessu et tala saman um
þessu af þessu skilni og undan-

sem skrandi á efti
at verða yðrum þessu
þessu: sama lyftitíng
og rafmagnit þessu
ortit dóni hefur víkingum
og niðrum um dóni.

dráttan leyst. Af öllum svikum er
þingur svikum verst, ~~þingur~~ ^{þingur} at
þessum um þat, sem matu telu
betur nema þara, af því, at þat
þyfir eðri ~~þingur~~ ^{lík} leyst til þýðis í líti.

Þat þyfir t.d. niður vænt
til ~~þýðis~~ ^{þýðis} niður sem at gera
mikil í milli-litum grötum.
sem svo er kallatum, og er þá
lítit sem flest vandamál þess
leudinga munu leyst, af
sá mikil gröt: veri niðri.

En hvergi er þessir milli-
lítir, sem sumir gera niðri
títt um?

Stærst: milli-litum er í þessum
landi niðri, af þessum samband
þessara samvinnu félaga á samt
öllum félagsdeildum sínum.

Næst komu barbarinn, frá
þessum félaga þessum, vafra-
ingur félaga ymis hosa og loka

Þessi er eftir þessum (öllum)
 fjölmörgum kaupmönnum og öðrum
 þessum sönduðum, sem eru þessu til þess að
 hafa ~~alla~~ þessum
 atila gísta og þessu stærstu
 reynilega mestum. Þessu er þó
 talið um gísta kaupmönnum.
 Þessi er þó um, at reynilega kaup-
 mönnum hafi gísta meira en vert
 veri og þessu séu menn til at
 fara vel með. En þessu er þá
 at gísta, at þessu er um
 gísta sínu líti sambærni
 við öðra, bæti inn þessu og
 við sambærni félögum. Þessi er
 þessu í dagum, at þessu sam-
 vinnu félögum, sem reynilega mesta
 samsölu, GÍSTON, á ^{miklum} ~~þessu~~
~~þessu~~ er þessu vegna þess
 at þessu stærst öðru sambærni-
 um. Þessi er þó samant, at
 veldur eru í heildum. Þessi er
 mikli skilti, at þessu er:

Þessi er miðjafrá
 sáttum: miðjafrá þá
 eins og öll

ríki í vit skiltum og heilbriggt
 sambærni er lítill hvata verskema-
 formur er. Þessu leyfist og samant,
 að hægast er að jafna metna og
 taka í hef-lega mikinn gæta
 af einstaklingnum aftur mest
 skatta-álagningu. Gætur þátt ríka.
 Best verit gætt heit á landi,
 svo að flestra manna meil
 mun vera, að þrekar skort: á
 um að skattanna skily: of lítill
 eftir til heilbrigtra uppbygg-
 ingar atvinnulífsins er að
 þau sé of línslega að forit.

Ni. þeir, sem mestu þjóf-
 ungu hafa safnast heit áru skali
 einstaklinganna - í hvata stítt
 seon er - heildur stofnanna
 eina og bankanna, tryggisga-
 filöngin, Eimskip og LÍP.

Skuldum er talat um
^{gæða}
 skily: bankanna. En lövung

Ekki geta þau stöðit
 við skuldbindingu sína
 um botun, ef illa þau
 fygja þvi, sem tryggð er,
 og lánt þi til manna
 þau flegra hluta, nema
 þau eignist nokkra góti.

á að vera dæmt að safna þi!
 sem til itlára og; nauðsynlegrar
 varasjótt til að standa ströum af
 óljúkræmlegrum ^{skabbj} föllum, ef
 þessar stöfnar- megin skert greiða
 þegar vel gættur? Alveg sama
 máli gættur um tryggjingu föllum.

Þessi Einkaskipafélag Íslands er
 þátt að segja, að um manna
 ára bil hefur þátt ekki hótt
 svo mikil að nemi lögheimil-
 utum afskriftum skipa föllum.
 Nú horfi: þessi efnum um
 sem er áttur og ^{dúsur} þi þi ekki
 svo til leygja, þvi að hvata
 af þi hefur verið betur vorit
 en þvi, sem gættur hefur til
 epplyggjingu hins glesi-
 legra skipastöls Einkaskipafélags
 Íslands?

Þetta er ekki svo þunnur
 þess líf! að ég viti, hvern

milli-litna gröt: þess er mikill,
 Éfast er þó dæmi um, at þat ^{mikla} félög
 sé svo vel rekið, at grötin sé
 mikill á öðrum málkvörta. Aldrei
 er þó minnst á þat of þess, er
 mest tala um milli-litna grötin,
 at sé gröt: sé of-mikill. Þá
 þvi og þværi, at er halli ^{alíka} þess
 fram. Allir vita, at vit, vegu
 um laudit og þ. á. um. heit um
 dótin, þar sem f. g. og félög
 þess eru nær alls-ráttandi í
 vörðum ~~er~~ fjöldi verkfæra
 óleysta. Ér þess sama-lega
 at ísta, at samtök þessi
 verð: met hef-legru fjárfundum
 þar um at leysa allar þann
 ógria vundamála, sem at þess
 stöjja og ^{félagsmenn} þessara hafa þriggja
 þörf þværi.

Þitt er atlíkast, at menn
 spyrji um, hvort þvi mikla
 fjárfundum, sem þessi félög hefja

16)

ylfir at vaita, hafi at-it verit varit
eins og best dæddi. þeirri spurningu
atla es dæddi at svara hær. En
margi Reykjavíkingar fúntu
sig á því, þessa 188 ~~h~~ ^{vant:}
vetur nærri milljónum-tug þröva
til kaupna á vörulegum raun-
verulega gjald þröta veftatavörum
verslunar: Reykjavík. Þá endran
manna ix vit þat, at 188
hebbat: tilbót sitt eftir því
sem kaupmennirnir þau
nýðra vetur þrögari til at
hjóta: þenna vörning. Skal
es dæddi rekja þá sögu lengra
en hræddu es es um, at
~~þessa kaupmanna~~ margi þeir,
sem vit öntuga at statur eiga
at lina it: á laudi og at-it
hafa skift vit samvinnafélögis,
spurni: um, hvort þessa þjón-
margi heft: ^{dæddi} at einhverjum best:

~~skort~~ verið betur varið til at
bata in þeirra höf, en
þinni, sem verið van at fullnægja
með kaupnum í ^{millilítum} vélvæðingum
heitum: Austurstræt.

Þá er ágreiningu um það
hvernig eigi at verja þvi þv, sem
þvni heudi er, heitum at it at
þvna upp, og á ~~þvna~~ skalt vit
þv, ~~þvna~~ þvna ~~þvna~~ í ~~þvna~~
svi si of litit et a ~~þvna~~. Þvna
þvna er sv, at ^{þvna} ~~þvna~~ þvna
vit allan ~~þvna~~ þvna er
eina mitt at it þvna, at þvna.
meðit til þvna er of litit.
Þvna er í ^{þvna} þvna er eitt ~~þvna~~
með a meim og þvna ~~þvna~~
eðilest at meim ^{þvna} í ~~þvna~~
meim ~~þvna~~ í ~~þvna~~ til
þvna þvna eigi at verja þvi,
sem þvna heudi er.

Þvna þvna, at

lit þvna ~~þvna~~, ~~þvna~~.
þvna ~~þvna~~, þvna ~~þvna~~
og þvna þvna ni alt heit
eigi ~~þvna~~ at ~~þvna~~ til

~~Þvna þvna, at þvna í
þvna ~~þvna~~ ~~þvna~~ of ~~þvna~~
millilítum ~~þvna~~.~~

18)

Samkvæmt því, at allir þeir, sem
vinna at

heimta meira í
riku hlut en

og er þó meira en
nógsamt, at við skiptum
sem við er aukin á
jöfnunum, þótt svo
þessi í fljótu bragði
at vortast.

þjórnefni, sem sita, verði
ergerum til gæms. Til vit böta
þjórnefna leysingur en ^{þvert á móti:} ~~þá~~ höfud-
galli á öðrum viti, at öðrum
því þá, sem ^{af þess} undir stötu atvinna-
vegsins fjöturinnar, fram leit skur
til lands og sjávar, ~~sem~~ ^{þess} ~~stötur~~ dreift til allra þessra,
sem þar at vinna í meira
máli en svo, at ~~þess~~ leit skur
þá undir viti.

þessu lýsja þá ~~þess~~ ^{þess} ~~stötur~~,
at jöfnun manna á milli en
meiri heil á landi en annars-
stötur þessist á leysingur bóli.
En annarsmarkum en milli,
því at ef ekki væri at gert,
mundu ~~þessist~~ allir fram leit-
endur á skammti at undur verða
gjaldþrotar og atvinna veginn
stötvarst, en þótt of munda
leitir alls hennar atvinna leysi og
öðrum.

19)

Þess vegna neyðstíð ríkið til
þess að skera: líkinn og
veita framleiðendum þeirra að
öðrum styrki - svo sem báta-
gjaldkerfi - í því skyni að
vinnuvelutavinur geti einhver
vegum flotið. Þessi styrki
veita aftur á móti ekki tekni
af vinnu, öðrum en þeim,
sem lítið ^{þann} þekki: fyrsta, þ.e.

og er þá neyðstíð að
hafa á löngunum svo,
að þar kemdi helst á
þeim, sem mest a hlaf
lystirna.

öllum almenningsi, þannig
magnast breiðs ^{þann} ~~ástand~~ til
göts en mörkun til öfurla
og þá ekki rist á þann veg,
að þessum dykt fyrri mönnum
er alla þá megin-sam-
líkur, að öll eignin við af-
komu okkar undir því, að
framleiðendum vequi vel. ↗

Men þá þá afvörður
þessumynd að verið sé
að styrki þá atvinnu-
þekki og framleiðslu
sem allt þjót lífið stendur
á.

Astætan til þess að
vinnu- og komið er ekki sá, að
stjórnvöldin stöndu að þessu,

no)

heldur þvert á móti þeir, at
 verklegt-félagin hafa ~~þekkt~~ ~~ráðin~~
~~af hvarum lögskipinu völdhöfum~~
~~landnaðis~~ og kveitt fram þeirra
 kaupgjöld en ~~atvinnuvaldið~~ framleitðan
 þar borit og þar met ^{meista} ~~þess~~
 þar Alþingi og ríkisstjórn til
 mörskona ráttalana. sem þessum
 stjórnuvöldum er i gjölfu ein
 þvert um gæt en gæva verður til
 at forða öðru verra.

Þessu til þess, at verka
~~lytsbreytingin~~ ~~hafa~~ ~~þekkt~~ ~~inn~~ á
~~þessu~~ ~~slíku~~ ~~þessu~~ ~~þessu~~ ~~þessu~~ ~~þessu~~ ~~þessu~~ ~~þessu~~
 þessu. Þessu at sitan mæna verkan.
 mæna gjölfu gjá, at þessu at þessu
 en þessu til illa og breyta til.
 Þ þessu þessu einu og öðrum
 mæna mæna hafa af reynsluni.
 Þ mikiðvert er, at at þessu, sem
 þessu at þessu og vel reynist
 mæna, þessu at þessu en þessu
 þessu og þessu veldu málin annars at þessu

vegna þess
af því, at þessi telji sig hafa
af því stunda bestu í stjórnsáku.

[það er öllum þynni bestu at gera
sei hvernig skilnislega gæra þynni
því í lögum meir sendinnar eru
fólgað og leita ritum hefurinnar
af hefurinnar og einleyni. Ekkert
tal um millilita-gröta þessi
er öndugleikun okkar ni.

það, sem mest í ritum
er at tryggja at
verbalist-fólgaðunni sé
stjórnar - okki meir annar-
lega hefurinnar þynni auðunn-
heldur einnigunni í þynni
verbalist-sins. því verður
okki ni

[þessi misbeitingin er
jafn hefurinnar þynni
laura þynni þynni sem
þynni hefurinnar og þynni
verður okki ni]

~~sem vit verður at skilja er,
at misbeitingin í verbalist-
samfélagunni er ávallt besta
vitlausheit, vitlausheit,
sem okki verður bestu nema
meir einleyni samvinnu list-
vettis-fólgaðunni þynni: Sjálf-
stetis - Fransískun - og Al-
þynni fólgaðunni, en innan þynni
þynni fólgaðunni er afirginandi meirileit í verður
listinn og þynni innan.
Meir þynni a og okki vit~~

samvinnu þynni fólgaðunni
stjórnsáku. Slik samvinnu
er aukar atviti: meir at vit list,

at bjarga verkalit, samt líkumun
af þeirri ^{afgjafstíðunum} vilkingsþáttum, sem þau
eru mi lent á.

Met þvi á eð elki heldur vit,
at mi detti: í leng at hanna verk-
föll etu tekumarken sjálfvæði verka-
litshilansanna. þvi þar þjarni. Verk-
fallsrétturinn er sjáfr atlíklegur
þv eiv og réttur bóndans til
at hvenfa frá framleitshu, ef
hann telur hana elki borga sig.
Þjárvæðismenninn hanna verk-
föll: viðbjarna sinnu, þv
egrum vit litvæðismenn elki
þar sem vit réttum.

Vit þreytum þvi, at líf-
sjálf, þvum samleg þvæðu og
samþök þeirra, sem alla
vilja leng verkalitinn á
allra annarlegu sjónarmíða
meðni at fara þvæð, sem mi
þar aflaga: í þessum efnum
til réttu vega

Alt annat mið er þvæð,
at þvæðinn mið elki
til lengdan vna

~~En vit viljum heldur elki~~
essa þvi, at: skjóli verkalilla
sín ~~þvæð~~ framit megrs
þann í þvæð-veik, sem vinnu-
deihunna þann elbart vit og
sist miðu at hanna þeirra.
Ef heldur á réttu viki á Þsbónd

23)

veita lýðrættis: flokkarnir at hefja
dug til þess at heia svo um
riksvaldið, at eragum blandið
hugum um, at þat sé sterkasta
aflið: landinn. Ef þat er ekki
geft, of vit vitum þessum ekki
sjálf- gildi ríkis okkar og setjum
högnir ofan öllum ofbeldi, getum
vit ekki veist at aðrir geri þat.
Þá þá er vissulega þessi
okkar og sjálfstætt. heit.

Þóttú Austfirðingur!

Eg vit ekki, hvort öllum ykkar
hefur líkað allt, sem ég hef
sagt. Þat skiptir ekki öllum mér,
og ég heit ekki árið þvi, at
þið séuð mér sammála. Glítt
veit ég, at þið viljið ekki, at
menn komi hvarum velt til at
tala við ykkar kaupmenn og
iunnantömt skjal. Þvi atvins at
vit, hvern um sig tali of þess.

"Éll voruðum vit eftir því, at
 sambúið ríkisanna verði þrítíu ára
 en þeir hefðu verið mið frá stjórnun
 löbun og fögnum öllu því, sem
 at slíku mital. ~~Þetta er~~ En þess
 skulum vit minnst, at gerla annar
 í landi okkar til tryggningar
 þrítíu ára, verður þá fyrst öþörf,
 þessum vit sjálfir getum verið
 okkur aðgerð varnarskipa-þlokki
 eta einni hléypiskitun, annar og
 þóin L. kvartsson samt: þessum meira
 en eitt hundrota árum.

Okkur hjáir okki at segja
 atvinnu: ártíu, at vit viljum
 vera þrjátíu og átíu þjótt. Vit
 verðum at sjáa í verkunum, at
 vit séum veitabúnaði til þess
 at fullnægja þessum skyldum,
 sem hafa í öllum sjálfstæðum
 þjóttum.

A undanföllum árum

25)

hefur ítrúlega miklu verið árokast
til framfara og allskonar endur-
bóta heir á landi.

Lífshjör manna ein eru svo
~~íþrótt~~ iðundulega miklu betri en
þann vinnu í reglufélagi þessara alda,
svo að ekki sé lengra ferit. Fyrir
fáeinum dögum var þá Reykjavík
stadinn höfuð ^{ungna} úrvæðinganna ein
einn besta landi allra manna, Hollandi,
Nætur, sem mikitt talati vit þessa
menn, sagt: mér, að summi þeirra
heftu haft vit ört, að þeir
vildu ekki hvefja heima til öð-
lands eins heldur verða heir eftir,
svo miklu almennari velmequn
signdist þeir heir heldur en þar.

Ljálfi vitum vit að vísu, að
velmequn öðrum stundum veltari fötum
en skuldi, en þeir meiri ástata er
til þess að hvefja og einn leggi sig
allan þann um að efla heg fötum.

Fleitt á Austurlandi 1954 eða 1955.

Í huga margra eru stjórn málin tengd við arg, þrætur og illindi, sem þeim finnst ekki samræmast góðra vina fundi í skógarrjóðri á fögrum sumardegum. Ég veit, að svo er um marga ykkar, tilheyrendur góðir, og ég get fullvissað ykkur um, að sama tilfinningin gripur okkur, sem verjum mestum tíma okkar til stjórn málastarfa, ærið oft.

Við spyrjum sjálfa okkur ósjaldan að því, hvort sá tími, sem fer til ágreinings og deilna, sé virkulega vel notaður, hvort við hver um sig leggjum næga áherzlu á að finna það, sem sameinar í stað þess að fást stöðugt við það, sem sundrar. En sjaldan veldur einn, þá tveir deila, og mannleg sjónarmið eru mörg og ólík og þarfirnar, sem fullnægja verður, ekki síður. Það er því eðlilegt, að sitt sýnist hverjum og megin-hugsun lýðræðisins er einmitt þessi, að enginn einn sé alvitur, heldur fari þá bezt, þegar allir megi láta skoðanir sínar í ljós og almenningur dæmi síðan um, hvað hann telji sér fyrir beztu og kveði á um stjórnarstefnuna í samræmi við það.

Víst er þó, að margt, sem mest er talað um, hefur litla og oft enga þýðingu fyrir allan almenning. Allt of mikið kveður að þrætum um dægurflugur, að persónulegu níði og einskisverðu naggi.

Aftur á móti er þagað um ýms meginsannindi, sem menn verða að hafa í huga, ef vel á að fara. Sannindi, sem virða verður, hver sem með stjórnina fer í það og það sinnið.

Hverjum er það t.d. til gagns eða hvaða nyttsamlegum tilgangi þjóðar það, þegar stagað er á því mánuðum saman í einu höfuðblaði landsins, að stærsti flokkur þjóðarinnar sé sama eðlis og stjórnsmálaflokkur í Suður-Ameríku? Hygg ég m.a.s. fæsta vita gjörlla við hvað er átt með slíku orðaskaki.

Rosknir menn minnst þess að vísu, að fyrir aldarþriðjungi var það ein helzta ásökunin gegn Jóni Þorláksyni, sem þá var ráðherra, að hann var grunaður um að hafa verið að lesa uppi í stjórnarráði bók, sem hét "Maðurinn frá Suður-Ameríku". E.t.v. á það að sýna vöxt ímyndunaraflsins í samræmi við aðra þróun hér á landi, að nú séum við allir holdi klæddir "Menn frá Suður-Ameríku".

Ef þvílíkar nafngiftir eiga að gefa í skyn, að við Sjálfstæðismenn séum í eðli okkar ofbeldismenn, þá þarf meira til að sanna þá fjarstæðu en uppnefnið eitt. Sjálfstæðisflokkurinn hefur ætíð verið stærsti flokkurinn hér á landi og alltaf haft um helming allra atkvæða í höfuðstað landsins. Engin dæmi eru þess, að nokkur ofbeldisflokkur hafi haft svo mikið fylgi, þegar hann brauzt til valda, eins og Sjálfstæðismenn hafa ætíð haft á þessu landi. Sjálfstæðisflokknum hefur hins vegar aldrei komið til hugar að nota hið mikla fylgi sitt til kúgunar ríkisstjórn með ólöglegu móti, hversu andstæð sem stjórnin hefur verið flokknum, hvað þá til ólöglegar valdatöku, enda er á engan hallað, þótt sagt sé það, sem satt er, að Sjálfstæðisflokkurinn er höfuðstoð lýðræðisins á Íslandi.

Ásakanir um skort á lýðræðisást hljóma og harla

innantómar úr munni þeirra, sem gera það að árássarefni á forsætisráðherra landsins, að hann skuli fylgja fastrí venju, sem hefur staðið stíð frá því, að lýðveldið var endurreist og þó eitthvað lengur, um það að ávarpa þjóðina á sjálfan þjóðhátíðardaginn. Þeir, sem gera svo sjálfsagðan hlut að deiluefni, einkum þegar þess er minnst, að forsætisráðherra sagði ekki eitt einasta orð, sem ríkisstjórnin er ekki öll sammála um, eru vissulega að draga athygli þjóðarinnar frá því, sem meira máli skiptir. Með þessu og þvílíku er verið að búa til deilur um það, sem ætti að vera utan við allan ágreining og er það í huga heilbrigt hugsandi manna.

Sumir segja að vísu, að aggið og naggið um einskisverða hluti og jafnvel níðið og rógurinn sé einskonað krydd, sem geri strembna fæðu stjórnmalanna stílegri öllum fjöldanum, en hún ella mundi vera. Ekki er mikið gert úr dómgreind almennings af þeim, er þannig hugsa. En menn verða þá að sýna, að þeir skilji, að verið er að lítillækka þá sjálfa með því að bera slíkan varning á borð fyrir þá. Það er vegna þess, að stjórnmalapranngarnir halda, að markaður sé fyrir slíkan varning, sem þeir bera hann á borð. Ella mundu þeir skjóta honum undan.

Enginn má skilja orð mín svo, að ég telji sjálfan mig eða mína féлага undanskilda öllu ámæli í þessu efni. Hollast er að játa það umsvifalaust, að allir erum við breiskir bræður. En því frekar þurfum við umvöndunar við og íhugunar þess, hvernig betur megi fara.

Að okkur steðjar slíkur vandi og við eigum svo mörg mikilsverð mál óleyst, að við megum ekki láta það

litla og einskisverða skyggja á hitt, sem verulega þýðingu hefur. Því síður megum við gera það, þar sem við flest reynustum furðu oft sammála um hin mikilsverðari mál, aðeins ef við gerum okkur rétta grein fyrir eðli þeirra og látum ekki leiðinda-kritinn villa okkur sýn.

Ég hefi t.d. enn ekki hitt einn einasta mann, sem sé andvígur hinum miklu rafmagnsvirkjunum, sem nú er verið að vinna að fyrir sveitir landsins. Þó gera menn sér þessar framkvæmdir einnig að deiluefni og þvarga þá mest um það, hver hafi verið með eða á móti slíkum ráðagerðum fyrir 10-20 eða jafnvel 30 árum. Auðvitað er það ekki þýðingarlaust, hver er upphafsmaður þessara hugmynda, en meiri þýðingu hefur þó hitt, að framkvæmd þeirra fari vel úr hendi nú. Og þá er stundum eins og menn gleymi því, að rafmagnið er alveg ópólitískt og ekki bundið neinum sveitar- eða héraðstengslum, það er ekki í neinu átthagafélagi, heldur kemur þar aðeins köld verkfræði- og sérfræðipækkingin til greina um, hvað hagkvæmast er og fjárhagslega viðráðanlegt.

Mér er nokkuð kunnugt um, hvernig að hefur verið farið um útvegum rafmagns fyrir Reykjavík. Þar hafa fyrr og síðar ýms deilumál komið upp. Aðferðin hefur ætíð verið sú, að fyrst hafa hinir innlendu verkfræðingar gert ástlanir sínar. Síðan hafa þrautreyndir erlendir sérfræðingar -sem öruggt var, að ekki væru háðir neinum sérsjónarmíðum, er villa oft okkur, er nær stöndum- verið fengnir til að láta uppi skoðun sína og þá fyrst, þegar slík alveg hlutlaus athugun hefur farið fram, hefur verið ráðizt í virkjanirnar. Þessar virkjanir hafa orðið til ómetanlegrar blessunar, ekki aðeins

fyrir okkur í Reykjavík, sem nú njótum góðs af þeim til ljósa, hitunar og margs konar iðnaðar, heldur einnig fyrir alla íbúa við sunnan-verðan Faxaflóa, á Reykjanes-skaganum og nú í stöðugt vaxandi mæli um allt Suðurlands-láglandið. Við Reykvíkingar höfum aldrei sett fyrir okkur að sækja rafmagnið austur í Árnessýslu og Árnes-ingar fögnuðu því að fá rafmagnið, þó að þeir gætu ekki virkjað fossa sína af eigin rammleik, heldur yrðu að bíða þess, að Reykvíkingar gerðu það.

Ég mundi bregðast skyldu minni sem einn af trúnaðar-mönnum þjóðarinnar, ef ég segði ykkur ekki, að ég tel, að öruggara hefði verið, ef sama aðferð um undirbúning hefði verið höfð við hin miklu mannvirki, sem nú eiga að fara ykkur - góðir Austfirðingar - gæði rafmagnsins. Ekki sízt vegna þess, að íslenzku sérfræðingarnir urðu sarið marg-saga um, hvaða aðferð mundi hægkvæmst til að leysa vanda ykkar, hefði að dómi mínum og skoðana-bræðra minna í ríkisstjórninni verið sjálfsagt að hafa hér hin sömu vinnubrögð og Reykvíkingar hafa við haft og þar hafa reynzt svo vel, sem ég áður lýsti.

Þeir, sem stjórnskipuleg úrslitaráb hafa um þessi efni, höfðu þó aðra skoðun og skilst mér þeir ætli um frámkvæmdir allar að fara að vilja sínum. Er það einlæg von mín, að þrátt fyrir þessi mistök megí nú vel fara og ekki mun standa á atbeina mínum og minna félaga um fyrir-greiðslu þessa máls, sem vonandi á eftir að verða ykkar fagra héraði sama lyftistöng og rafmagnið hefur orðið okkur Reykvíkingum og nágrönnum okkar. En sjálfsagt var, að mínu viti, að nota þetta tækifæri til að segja ykkur, hvernig hátt við teljum, að á hefði átt að hafa, hvort

sem ykkur líkar okkar skoðun svo betur eða verr.

En miklum málum verður ekki vel ráðið til lykta, nema menn þori að tala saman um þau af hreinskilni og undandráttarlaust. Af öllum svikum eru þöglu svikin verst, þau að þegja um það, sem maður telur betur mega fara, að því að það þyki ekki líklegt til fylgis í bili.

Það þykir t.d. mjög vænlegt til vinsælda nú um sinn að gera mikið úr milli-liðagróðanum, sem svo er kallaður, og er þá látið sem flest vandamál Íslendinga mundu leysast, ef sá mikli gróði væri úr sögunni.

En hverjir eru þessir milliliðir, sem sumir gera sér svo tíðrætt um?

Stærsti milli-liðurinn á Íslandi nú, er efalaust Samband íslenskra samvinnufélaga ásamt öllum félagsdeildum sínum.

Næst koma bankarnir, þá Eimskipafélag Íslands, váttryggingarfélag ýmiss konar og loks fjölmargir kaupmenn og aðrir bersyndugir.

Auðvitað hafa sumir þessir aðilar gróða og þeir stærstu sennilega mestan. Háværast er þó talið um gróða kaupmannanna. Ekki efast ég um, að sumir kaupmenn hafi grætt meira en vert væri og þeir séu menn til að fara vel með. Þar er misjafn sauður í mörgu fé eins og ella. En þess er þá að gæta, að kaupmenn eru um gróða sinn háðir samkeppni við aðra, bæði innbyrðis og við samvinnufélagin. Nú er komið á daginn, að það samvinnufélagið, sem rekur mesta smásölu, KRON, á í miklum erfiðleikum vegna þess, að það stenzst ekki samkeppnina. Hér sem ella sannast, að veldur hver á heldur. Meira

máli skiptir, að frjálsræði ríki í viðskiptum og heilbrigð samkeppni en hitt, hvaða verzlunarform er. Reynslian hefur og sannað, að hægst er að jafna metin og taka óhæfilega mikinn gróða af einstaklingunum aftur með skatta-álagningu. Hefur það svikalaust verið gert hér á landi, svo að flestra manna mál mun vera, að frekar skorti é um, að skattarnir skilji of lítið eftir til heilbrigðrar uppbyggingar atvinnulífsins en að þar sé of linlega að farið.

Nei. Þeir, sem mestu fjármagni hafa safnað hér, eru ekki einstaklingarnir -í hvaða stétt sem er- heldur stofnanir eins og bankarnir, tryggingarfélagin, Eimskip og SÍS.

Stundum er talað um gróða-vexti bankanna. En hvernig á að vera hægt að safna fé í senn til útlána og í nauðsynlegan varasjóð til að standa straum af óhjákvæmilegum skakkaföllum, ef þessar stofnanir mega ekkert græða, þegar vel gengur? Alveg sama máli gegnir um tryggingarfélagin. Ekki geta þau staðið við skuldbindingar sínar um batur, ef illa fer fyrir því, sem tryggt er, og lánað fé til margra þarflegra hluta, nema þau eignist nokkra sjóði.

Um Eimskipafélag Íslands er það að segja, að um margra ára bil hefur það ekki hagnað svo mikið, að nemi lögheimilubum afskriftum skipa félagsins. Nú horfir í þeim efnum enn verr en áður og dagir þó ekki svo til lengdar, því að hvaða fé hefur verið betur varið en því, sem gengið hefur til uppbyggingar hins glæsilega skipastóls Eimskipafélags Íslands?

Ég er ekki svo kunnugur hag SÍS, að ég viti, hversu

milli-liðagróði þess er mikill. Efast ég þó ekki um, að það mikla félag sé svo vel rekið, að gróðinn sé mikill á okkar mælikvarða. Aldrei er þó minnst á það af þeim, er mest tala um milli-liðagróðann, að sá gróði sé of mikill. Fer því og fjarri, að ég haldi slíku fram. Allir vita, að víðs vegar um landið og þ.á.m. hér um slóðir, þar sem SÍB og félög þess eru nær alls-ráðandi í verzlun, er fjöldi verkefna óleystur. Er þess sannarlega að óska, að samtök þessi verði með hæfilegri fjársöfnun fær um að leysa allan þann grúa vandamála, sem að þeim stöðja og félagsmenn þeirra hafa brýna þörf fyrir.

Hitt er eðlilegt, að menn spyrji um, hvort því mikla fjármagni, sem þessi félög hafa yfir að ráða, hafi ætíð verið varið, eins og bezt skyldi. Þeirri spurningu ætla ég ekki að svara hér. En margir Reykvíkingar furðuðu sig á því, þegar SÍB varði í vetur nærri milljónatug króna til kaupa á vöruleyfum raunverulega gjaldþrota vefnaðarvöruverzlunar í Reykjavík. Og undrun manna óx við það, að SÍB hækkaði tilboð sitt, eftir því sem kaupmennirnir þar syðra urðu tregari til að bjóða í þenna varning. Skal ég ekki rekja þá sögu lengra, en hræddur er ég um, að margir þeir, sem við örðugar aðstæður eiga að búa úti á landi og ætíð hafa skipt við samvinnufélagin, spyrji um, hvort þessu fjármagni hefði ekki að einhverju leyti verið betur varið til að bæta úr þeirra þörf, en hinni, sem verið var að fullnægja með kaupunum á milljónatugs vefnaðarvörubúðinni í Austurstræti.

Slíkur ágreiningur um það, hvernig eigi að verja því fé, sem fyrir hendi er, hlýtur ætíð að koma upp. Sannleikurinn er sá, að einn erfiðleikanna við allar

okkar framkvæmdir er einmitt ætíð þessi, að fjármagnið til þeirra er of lítið. Skorturinn á fjármagni er eitt okkar mestar mein og þess vegna er eðlilegt, að menn greini á um til hverra þarfa eigi að verja því, sem fyrir hendi er.

Hinu fer fjarri, að hið háa verðlag, uppbætur, bátagjaldeyrir, togarastyrkur og hvað það nú allt heitir, eigi rætur sínar að rekja til millilíða-gróðans.

Sannleikurinn er sá, að allir þeir, sem vinna að undirstöðuatvinnuvegum þjóðarinnar, framleiðslunni til lands og sjávar, heimta meira í sinn hlut, en framleiðslan fær undir risið.

Þessu fylgir sá kostur, að jöfnuðir manna á milli er meiri hér á landi en annars staðar þekkt á byggðu bóli, og er þó meira en vafasamt, að sú skipan, sem nú er, auki á jöfnuðinn, þótt svo kunni í fljótu bragði að virðast. En annmarkarnir eru miklir, því að ef ekki væri aðgert, mundu allir framleiðendur á skammri stundu verða gjaldþrota og atvinnuvegirnir stöðvast, en þar af mundi leiða allsherjar atvinnuleysi og örbirgð.

Þess vegna neyðist ríkið til þess að skerast í leikinn og veita framleiðendum beina eða óbeina styrki -svo sem bátagjaldeyri- í því skyni, að atvinnureksturinn geti einhvern veginn flotið. Þessir styrkir verða aftur á móti ekki teknir af neinum öðrum en þeim, sem féið fengu í fyrstu, þ.e. öllum almenningi, og er þó reynt að haga álögunum svo, að þær lendi helst á þeim, sem mesta hafa eyðsluna. Þannig myndast hringrás, fáum til góðs en mörgum til óþurftar, og þá ekki sízt á þann veg, að fremur dylst fyrir mönnum en ella sá megin-sann-

leikur, að öll eigum við afkomu okkar undir því, að framleiðslunni vegni vel. Menn fá þá alröngu hugmynd, að verið sé að styrkja þá atvinnuvegi og framleiðslu, sem allt þjóðlífið stendur á.

Ástæðan til þess, að svona er komið, er ekki sú, að stjórnvöldin stefni að þessu, heldur hin, að verkalyðsfélögin hafa knúið fram herra kaupgjald en framleiðslan fær borið og þar með neyða þau Alþingi og ríkisstjórn til margs konar ráðstafana, sem þessum stjórnvöldum er í sjálfu sér þvert um geð, en gera verður til að forða öðru verra.

Fyrr eða síðar munu verkamenn sjálfir sjá, að þessar aðfarir eru þeim til illis og breyta til. Í þessum efnum eins og öðrum munu menn læra af reynslunni. En mikilvert er, að aðrir, sem betur ættu að sjá og vel segjast vilja, reyni ekki að villa um fyrir mönnum og segi vanda málin annars eðlis en þau eru, vegna þess að þeir telji sig hafa af því stjórn mála stundarhag.

Það er öllum fyrir beztu að gera sér hreinskilnilega grein fyrir því, í hverju meinsemdirnar eru fólgnar og leita síðan lækninganna af hugdírfd og einlægni. Ekkert tal um milliliða-gróða bætir úr örðugleikum okkar nú. Það, sem mest á ríður, er að tryggja, að verkalyðsfélögunum sé stjórnað -ekki með annarlega hagsmuni fyrir augum- heldur eingöngu í þágu verkalyðsins. Því verður ekki náð, nema með einlægni samvinnu lýðræðisflokkanna þriggja, Sjálfstæðis-, Framsóknar- og Alþýðuflokksins, en innan þessara þriggja flokka er yfirgnæfandi meirihluti verkalyðsins og þjóðarinnar.

Með þessu á ég ekki við samvinnu þessara flokka um

stjórn landsins. Slík samvinna er aukaatriði miðað við hitt, að bjarga verkalyðssamtökunum af þeim glapstigum, sem þau eru nú lent á.

Með því á ég ekki heldur við, að mér detti í hug að banna verkföll eða takmarka sjálfræði verkalyðsfélaganna. Því fer fjarri. Verkfallsrétturinn er jafn eðlilegur eins og réttur bóndans til að hverfa frá framleiðslu, ef hann telur hana ekki borga sig. Einræðismennirnir banna verkföll í ríkjum sínum, en það gerum við lýðræðismenn ekki, þar sem við ráðum. Við treystum því, að lífið sjálft, skynsamleg fræðsla og samtök þeirra, sem efla vilja hag verkalyðsins án allra annarlegra sjónarmiða, megni að færa það, sem nú fer aflaga í þessum efnunum, til rétts vegar.

Allt annað mál er það, að þjóðin mun ekki til lengdar una því, að í skjóli verkfalla séu framín margs konar óhæfu-verk, sem vinnudeilunum koma ekkert við og sízt miða að lausn þeirra. Ef haldast á réttarríki á Íslandi, verða lýðræðisflokkarnir að hafa dug til þess að búa svo um ríkisvaldið, að engum blandist hugur um, að það sé sterkasta aflið í landinu. Ef það er ekki gert, ef við viðurkennum ekki sjálfir gildi ríkis okkar og setjum lögin ofar öllu ofbeldi, getum við ekki vænt, að aðrir geri það. Og þá er vissulega frelsi okkar og sjálfstæði hætt.

Öll vonustum við eftir því, að sambúð ríkjanna verði friðsamlegri, en hún hefur verið nú frá styrjaldarlokum og fögnum öllu því, sem að slíku miðar. En þess skulum við minnast, að gæzla annarra í landi okkar til tryggingar friðnum, verður þá fyrst óþörf, þegar við

sjálfir getum verið okkur gegn ræningja-flokki eða einni hleypiskútu, eins og Jón Sigurðsson sagði fyrir meira en eitt hundrað árum.

Okkur tjáir ekki að segja aðeins í orðum, að við viljum vera frjáls og óháð þjóð. Við verðum að sýna í verkinu, að við séum reiðubúnir til þess að fullnægja þeim skyldum, sem hvíla á öllum sjálfstæðum þjóðum.

Á undanförnum árum hefur ótrúlega miklu verið áorkað til framfara og alls konar endurbóta hér á landi.

Lífeskjör manna nú eru óendanlega miklu betri en þau voru í upphafi þessarar aldar, svo að ekki sé lengra farið. Fyrir fáeinum dögum var í Reykjavík staddur hópur ungra úrvalsmanna úr einu besta landi álfunnar, Hollandi. Maður, sem mikið talaði við þessa menn, sagði mér, að sumir þeirra hefðu haft við orð, að þeir vildu ekki hverfa heim til settlands síns, heldur verða hér eftir, svo miklu almennari velmegun sýndist þeim hér heldur en þar.

Sjálfir vitum við að vísu, að velmegun okkar stendur valtari fótum en skyldi, en því meiri ástæða er til þess, að hver og einn leggi sig allan fram um að efla hag fósturjarðarinnar. Störf okkar eru ólík. En skylda okkar allra er hin sama:

Gerum okkur sem sannasta grein fyrir, hvað Íslandi sé fyrir bestu, og leggjum síðan alla okkar krafta fram til að fylgja því eftir og framkvæma það. Þá mun vel fara, þá mun Ísland blessast og blómgast, svo sem hugur okkar stendur til.